

Regeringen
Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Sportfiskarnas synpunkter gällande delbetänkande Jakt och fiske i renbetesland SOU 2023:46, diarienummer LI2023/03401

Yrkande

Sportfiskarna yrkar att om utredningen om rätten till fiske och jakt på statens marker i fjällerna ska fortsätta så måste den ges nya och tydliga direktiv. De ska tillse att utredningen beaktar samtliga berörda samhällliga och medborgerliga intressen samt att utredningen gör adekvata konsekvensanalyser av sina förslag och överväganden. Statens framtida roll måste beaktas och det bör ske med utgångspunkt utifrån hur det faktiskt fungerar i andra länder, t ex i våra grannländer samt i Kanada.

Sportfisket i fjällerna

Sportfiske är en av landets mest populära fritidssysselsättningar med ca två miljoner utövare och en omsättning på ca 5 miljarder kr. Sportfisket i fjällerna är särskilt attraktivt och utgör en naturlig del av det rörliga friluftslivet. Fiske och fjällvandring är en av de äldsta formerna av friluftsliv i fjällerna. Sportfiske upplåts både av staten och av privata fiskerättsägare. De största samlade fiskeupplåtelseerna erbjuds via statens upplåtelser av fiske på renbetesfjällerna och på statens mark ovan odlingsgränsen. Dessa upplåtelser har funnits sedan 1960-talet. Det statliga förvaltnings- och upplåtelse-systemet har i huvudsak fungerat mycket bra. Sportfisket i fjällerna har aldrig inneburit någon störning av betydelse, varken för renskötseln eller för den samiska kulturen. Sportfisket på statens mark i fjällerna uppgår till ca 200 000 fiskedagar och omsätter i storleksordningen 200 miljoner kr per år i den lokala ekonomin. Det är av en sådan omfattning och betydelse att det utgör ett angeläget allmänintresse, såväl i rekreativ som ekonomisk mening.

Girjasdomen

Girjasdomen som avkunnades av HD år 2020 innebar att Girjas sameby fick ensamrätt till fiske och småviltjakt på statens marker ovan odlingsgränsen. Domen fick till följd att

Sportfiskarna
Svartviksslingen 28
167 39 Bromma
info@sportfiskarna.se

Länsstyrelsen i Norrbotten omgående upphörde med upplåtelse av fiske och småviltjakt inom samebyns marker. Därefter började Girjas sameby att upplåta fiske och småviltjakt, men endast till invånare i Norrbottens län. Det finns dock ett undantagsfall och det är Tjuonajokks Fiskecamp där det erbjuds fiske med guide för flera 10.000-tals kronor per vecka. Där är besökarens härkomst av underordnad betydelse. Allmänheten i övrigt har därefter varit utestängd från fiske och småviltjakt i området. Därefter har samebyn inskränkt vissa områden från januari till maj även för länsborna. Samebyn har uppgett att man inte avser att utöka upplåtelse till en bredare allmänhet samt uttryckt att allmänheten inte har där att göra. Flera andra samebyar har uttryckt att man vill följa Girjas samebys exempel, däribland Talma sameby som har stämt staten och där rättegång pågår för närvarande.

Det faktiska utfallet av Girjasdomen är att den breda allmänheten har utestängts från fortsatta möjligheter till sportfiske. Detta trots att det inte innebär någon betydande störning, varken för renskötseln eller den samiska kulturen.

Renmarkskommitténs förslag i korthet

Delbetänkandets huvudsakliga förslag är att avvakta med den ursprungligen tänkta schablonmässiga överföringen av motsvarande Girjasrättigheter till samtliga samebyar i hela fjällområdet genom en tillfällig lagstiftning. I stället föreslås att man arbetar vidare med förslaget enligt bilaga III som innebär en motsvarande överföring av Girjasrätt inom ramarna för en ny renskötsellagstiftning men efter en mer noggrann utredning. Man nämner också möjligheter för staten att ställa vissa villkor för att samebyarna ska upplåta fiske och småviltjakt i viss omfattning och under vissa villkor till utomstående.

I väntan på ett nytt förvaltningssystem enligt bilaga III föreslås att det ska bli möjligt för staten att lämna över förvaltning och upplåtelser till lokala föreningar bestående av representanter för lokala fiske- och jaktintressen och under ledning av berörda samebyar, vilka ska genomföra den operativa förvaltnings- och upplåtelseverksamheten samt ansvara för kostnader och intäkter.

För den sameby som fått ensamrätt till fiske och jakt föreslås att rennäringslagens upplåtelseförbud upphävs.

Vidare föreslås att det så kallade störningsvillkoret ändras från "avsevärd olägenhet" till "ringa olägenhet" med kommentaren att det ursprungliga syftet med lydelsen uppfylls.

Konsekvenserna av Renmarkskommitténs förslag

Förslaget att upphäva upplåtelseförbudet i nuvarande rennäringslag för en sameby som vunnit bättre rätt mot staten är en nödvändig författningsändring som en följd av Girjasdomen.

Förslaget att skärpa störningsvillkoret bedöms medföra försvårande konsekvenser för länsstyrelserna. Det kan befaras att det kommer åberopas i allt högre grad med hänvisning till mycket svårbedömda kriterier som exempelvis *betesro*. Det bör ej ändras utan en ordentlig konsekvensanalys.

Resultatet om förslaget enligt bilaga III genomförs riskerar att bli liktydigt med de faktiska konsekvenser som uppstått efter Girjasdomen: Den breda allmänheten stängs ute och det är bara den som är beredd att betala tillräckligt mycket som är välkommen.

Sammanfattningsvis konstaterar Sportfiskarna att konsekvenserna av delbetänkandets förslag i bilaga III riskerar medföra att allmänhetens tillgång till sportfiske i stora delar av fjällen riskerar att omintetgöras. Med detta upphör ett angeläget nationellt allmänintresse med förlust av betydande samhällsekonomiska värden och nyttor som följd. Det medför även en hämmande effekt för det rörliga friluftslivet i stort.

Detta sker utan att någon motsvarande samhällsnytta uppnås med förändringen. I stället riskerar resultatet bli att ett ytterst begränsat antal personer tillmäts exklusiva rättigheter och möjligheter till ekonomisk vinning på allmänhetens bekostnad (i urfolksrättens namn). Förslaget saknar proportioner och är mycket illa genomtänkt, på gränsen till orimligt för att komma från en statlig utredning.

Utöver att begränsa allmänhetens möjligheter till fiske och småviltjakt kan det få långtgående konsekvenser för förvaltning och nyttjande av fjällens miljö och resurser i vidare bemärkelse liksom för samspelet mellan olika intressen och folkgrupper i berörda delar av landet.

Sportfiskarnas ståndpunkter

Det statliga förvaltnings- och upplåtelsesystemet för fiske under länsstyrelserna har fungerat mycket väl. Det har levererat hållbara naturupplevelser till allmänhet och turismnäring på ett rimligt och förutsägbart sätt ända sedan 1960-talet. Det har inte medfört några betydande störningar för renskötseln och det har tillförsäkrat samebymedlemmarna möjligheter till ett hållbart fiske för sin egen del.

Utredningen har inte beaktat samtliga berörda samhällliga och medborgerliga intressen i tillräcklig omfattning.

Utredningen har inte gjort tillräckliga konsekvensanalyser av sina förslag, exempelvis vilka följdverkningarna blir av en överföring av fiske- och jakträtten till samtliga berörda samebyar.

Det är olyckligt att det inte förts fler diskussioner om utredningens olika förslag och överväganden i närvaro av hela kommittén. På så sätt hade betydelsefulla förutsättningar och konsekvenser kunnat dryftas i en konstruktiv dialog mellan parlamentariker, sakkunniga och experter under utredningsarbetets gång.

Allmänhetens tillgänglighet till fjällen är en central fråga i sammanhanget. Möjligheterna till fortsatt rekreation och friluftsliv måste säkras för framtiden. Det är fullt möjligt med nödvändig hänsyn till renskötsel och samisk kultur.

Statens övergripande roll som markägare, förvaltare och yttersta garant för olika angelägna samhällsintressen måste bibehållas. Det bör ske med utgångspunkt utifrån hur det faktiskt fungerar i andra länder med motsvarande problematik och med hänsyn till urfolksrätten, t ex i våra grannländer samt i Kanada.

Sten Frohm
Generalsekreterare

Anders Karlsson
Biträdande Generalsekreterare